

บทที่ 4

การใช้สนธิ

สนธิเป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงเมื่อหน่วยเสียง 2 หน่วยเสียงอยู่ใกล้ชิดกัน ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเป็นอีกบทหนึ่ง ด้วยนอกจากสนธิจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงภายในหน่วยคำ ซึ่งเรียกว่าสนธิภายในแล้วยังมีอีกลักษณะคือเชื่อมหน่วยเสียงซึ่งอยู่ในระดับประโยคด้วย

การใช้สนธิในภาษาสันสกฤตมีความเข้มงวด กฎเกณฑ์คงเส้นคงวา แต่ในภาษาสันสกฤตผสม มีหลายส่วนที่แม้หน่วยเสียงจะอยู่ในฐานะซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางเสียง แต่ก็คงเดิมไว้ไม่มีการสนธิ บางกรณีก็สนธิแต่ไม่ต้องตามกฎเกณฑ์การใช้สนธิของสันสกฤต เมื่อประมวลปรากฏการณ์พบ พอจะจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ได้ ดังต่อไปนี้

1. การไม่สนธิคำในตำแหน่งที่น่าจะสนธิ มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่น

อุทยาน- กับ อาราม- ในคำว่า

udyānaārāmahārahamaṇḍitā

kapilāhvaye śobhati janmabhūmih|| (La1.V.19.11-12)

ทั้งสองคำนี้ ถ้าเป็นสันสกฤตปาดินจะสนธิกันเป็น อุทยานารามวิหารมณฑิตา

ตัวอย่างข้างต้นปรากฏในคาถา ถ้าถือตามหลักสันสกฤตปาดิน สาเหตุที่ไม่สนธิก็อาจเป็นด้วยอิทธิพลฉันทลักษณ์ หรือไม่เช่นนั้น ก็เป็นด้วยอิทธิพลภาษาปรากฏ

ภาษาบาลีมีตัวอย่างการใช้ลักษณะเดียวกันนี้ให้เทียบอยู่บ้าง เช่น

patto saudakoll¹

¹ V.I:46

อ้างถึงใน Geiger., § 67.

atiagginā odanam uttarati||²

เป็นต้น

ในคัมภีร์พระเวทและรามายณะก็ปรากฏว่า มีการใช้สนธิทำนองเดียวกันนี้³ แสดงให้เห็นว่าการใช้ภาษาในทำนองนี้ เป็นรูปแบบหนึ่งของภาษาอินโดอารยัน กรณีของภาษาสันสกฤตผสม ปรากฏการณ์ที่พบในคาถาเป็นหลัก หากถือเคร่งตามสันสกฤตปาลินีก็อาจสรุปได้ว่าเป็นด้วยอิทธิพลทางด้านนี้ด้วย

มา อุเปกษสว ในคำว่า

codenti karuṇāmanasaṃ ayam sa kālo mā upekṣasva|| (Lal.V.9.89,9.

24,10.14)

ถ้าเป็นสันสกฤตปาลินีจะสนธิกันเป็น โมเปกษสว

สา กับ อุจยติ ในคำว่า

nāmena sā ucyati māyādevi|| (Lal.V.19.23)

สันสกฤตปาลินีจะสนธิกันเป็น โสจยติ หรือ โสจยเต*

สาธ กับ อจินตุย ในคำว่า

evam codānamudānayananti sma sādhu acintyanīdaṃ bodhisattvādhisthā

nam yatra hi nāma vyam vyavalokitanātreṇeyanto bodhisattvān paśyāma iti||

² Milip., p. 277.

อ้างถึงใน Geiger., § 67.

³ พระเวทอยู่ใน

Arnold., § 115 ff.; Macdonell¹., § 15 ff., 21b., 22,24, etc.;

Whitney., § 113b., 125c, 129c.

ภาษาในรามายณะดู

Sāstrī, The Rāmāyaṇa : A Linguistic Study, pp. 181-201.

* โสจยติ < โสจยเต เป็นกริยากรรมวาจก แต่รัสสะจาก เต เป็น ตี ด้วยอิทธิพลด้านลักษณะ.

(Lal.V.27.24, 28.1-2)

สันสกฤตปาณินิจะสนธิกันเป็น สาธุวจินตฺย

จ กับ อศฺฐาสฺจ ในคำว่า

mānamadadarpavigatāḥ sadārjvāmandavāsca aśṭhāśca|| (Lal.V.27.2)

สันสกฤตปาณินิจะสนธิกันเป็น จาสฺฐาสฺจ

จ กับ อยฺสโรหิ ในคำว่า

na trāgatulyakalpāḥ sagṛīti ca apsarobhi samvāsah|| (Lal.V.26.13)

สันสกฤตปาณินิจะสนธิกันเป็น จายฺสโรหิ(๒) สํวสเส

อีกกรณีหนึ่งอยู่ในรูปร้อยแก้วเช่นกันคือ สฺม กับ อาทา ในคำว่า

saddharman deśayati sma ātau kalyāṇam madhye kalyāṇam...||

(Lal.V.14.15)

สันสกฤตปาณินิจะสนธิกันเป็น ุมาทา

สาธุษาทฺตฺกตฺย กับ อยฺสํปาย ในคำว่า

sa imam ca lokam param ca lokam sadevakam samārakam ... prajān

sadevamānuṣān svayam vijñāya sākṣātkṛtya upa-ampadya viharati sma||

(lal.V.2.12-14)

สันสกฤตปาณินิจะสนธิกันเป็น สาธุษาทฺตฺกตฺโยปฺสํปาย

นาตฺกฤษฺณา กับ อภิรฺฐปา ในคำว่า

sadrśīṣ kṣatriyā...nātikṛṣṇā abhirūpā...(Lal.V.13.9)

สันสกฤตปาณินิจะ เป็น นาตฺกฤษฺณะ อภิรฺฐปา

จ กับ เอตฺรหิ ในคำว่า

tadbhaviṣyati bahujanahitāya bahujanasukhāya...manuṣyāṅām ca

etarahi...(Lal.V.4.27)

สันสกฤตปาณินิจะ เป็น ไจตฺรหิ

-สมลฺกตฺเต กับ อฺจฺจฺริต-ในคำว่า

tasmin mahāvīmāne sukhopaviṣṭasya...vitardinaryūhatoraṇagavākṣa

kūṭāgāraprasādālasamalamkr̥te uccharitacnātradhvajapaṭākaraṭnakīṅ-
kinījālavitānavitate... (Lal.V.8.23)

สันสกฤตปาณินิจะเป็น-สมลंकฤต อุกฤษิต-

-สัสดฤเต กับ ฤษสรัส- และ -สัประจิตเต กับ อติมฤตก-ในคำว่า

...mandāravamahāmandāravapuṣpasamstaraṇasamst̥r̥te apsarasaḥkoṭī
niyutaśatasahasrasamgītisampracalite atimuktakacampakapāṭalakovida
...(Lal.V.8.24)

สันสกฤตปาณินิจะเป็น -สัสดฤเต'ฤษสรัส- และ สัประจิตเต'ติมฤตก-

ตถา กับ อนุเขปี ในคำว่า

tathā anyepi devaputrā jambudvīpamāgatya pratyekabuddhebhya
ārocayanti sma|| (Lal.V.13.25)

สันสกฤตปาณินิจะเป็น ตถาอนุเขปี

จ กับ อมรภาน-ในคำว่า

iyam vaiśālī mahānagarī rddhā ca sphītā ca...puṣpāvāṭikāvanarāji-
samkusumitā ca amarabhavanapuraprākāśyā...(Lal.V.15.13)

สันสกฤตปาณินิจะเป็น จามรภาน-

จิตตมาตฺเรณ กับ อุกุโยชยิตวฺยํ ในคำว่า

rājñīcakravartinaścintitamātreṇa udyojitavyam senāmudyojayati
sma|| (Lal.V.13.20)

ธรรมสฺย กับ ปรารธะ ในคำว่า

na ca tatravatiṣṭhethā na tatra dharmasya aparādhaḥ||

(Lal.V.27.10)

สันสกฤตปาณินิจะเป็น ธรรมสฺยปรารธะ

จกฺรฺวرتฺติ กับ อศฺวฺรตฺตฺเนน ในคำว่า

kathamrupeṇa rājā cakravartī aśvaratnena samanvāgato bhavati||

(Lal.V.12.19)

สันสกฤตปาณินิจะเป็น จกัรวรุตยสุวตเนน
 จาสฺยา กับ ฤษสฺสฺปรศานि ในคำว่า
 sītakāle cāsyā uṣṭasamparsāni gātrāṇi ca trāṇi bhavanti ||

(Lal.V.12.19)

สันสกฤตปาณินิจะเป็น จาสฺโยษสฺสฺปรศานि
 ภานติ กับ อศฺวามิกานิ ในคำว่า
 sayāni tāni bhavanti aśvāmikāni || (Lal.V.13.16)

สันสกฤตปารินิจะเป็น ภานตฺยศฺวามิกานิ
 การไม่สนธิ ทั้งที่อยู่ตำแหน่งที่จะสนธิดังปรากฏในลลิตวิสตรนี้ ไม่ตรงหลักไวยากรณ์
 สันสกฤตปาณินิ เพราะสันสกฤตปาณินิจะต้องมีการสนธิในกรณีที่สามารถสนธิได้³

2. ใช้สนธิแต่ไม่ตรงตามสันสกฤตปาณินิ ได้แก่

วิราโศ ในคำว่า

ne ca nirvṛtī virāgo samanugato mithya niyataiva || (Lal.V.27.2)

อุปสรรคเมื่อแจกวักต์ของ วิราโศ คือ วิราหฺสุ ตามหลักไวยากรณ์สันสกฤตเมื่อ
 หน่วยเสียงซันทาน (Sibilant) ตาม หน่วยเสียง สฺ ท้ายคำจะเปลี่ยนเป็นวิสตร หรือไม่เช่นนั้น
 หน่วยเสียง สฺ นั้น จะกลายเป็นหน่วยเสียงซันทานอย่างเดียวกับซันทานที่ตามมา

ในกรณี หากเคร่งตามกฎไวยากรณ์สันสกฤตก็จะเป็น: วิราคะ सम्भुคโต หรือไม่ก็
 เป็น วิราคฺสฺสมฺभุคโต

ชฺญาตีชฺไน จ ในคำว่า

na ca samsakṛte sahāyā mitra jñātījño ca parivārāḥ || (Lal.V.26.15)

³ ไวยากรณ์อักษฺยาธิ (Pāṇini.1.4.109) กล่าวว่าไว้ว่า

paraḥ samnikarṣaḥ ||

เชลลอน อีวาน พอลล็อค (Sheldon Ivan Pollock) แปลว่า "Sandhi is to be made wherever possible except between the final phonemes of the even pādas and the initial of the odd."

กรณีนี สันสกฤตปาณินจะเป็น ชูญาติชนะ จ เพราะหน่วยเสียง จ ที่ตามมาเป็นหน่วยเสียงอโฆชะ

สองกรณีข้างต้นอาจเป็นด้วยอิทธิพลบาลี เพราะเป็นรูปปฐมาวรีวัตต์ เอกพจน์ของบาลี อีกอย่างหนึ่ง แม้คาถาบทนี้จะคงวิสรรคเภาไว้ก็ยังคงเป็นครุเก่าเดิมอยู่ จะเปลี่ยนเป็น โภ หรือ คงวิสรรคเภาไว้ อันลักษณะก็ไม่เสีย

ปฏิรูปชนุเม ในคำว่า

katamatkulam suddhasusapprajānam|

yadbodhisattve pratirūpajanme|| (Lal.V.18.28-29)

สันนิษฐานว่า รูปที่ถูกต้องคือ ปุรัดรูปุ ชนุเม คำว่า ปฏิรูป คือวิกิตักตตะ (Complement) ขยายบทประธาน แต่ผู้แต่งลภอนุสวารแล้วเรียงติดกันอีกครั้งหนึ่ง

กรณีนี ถ้ามิใช่ข้อผิดพลาดของผู้แต่งก็อาจเป็นด้วยผู้จาร เจตนาตั้งเดิมอาจต้องการเพียงลภอนุสวารทั้ง แล้วผู้จาร (๗) มาเรียงติดกันภายหลัง

คฤหณเทวามธิวาสัน ในคำว่า

adhyaṣaṇām devagaṇasya tūṣṭī|

magrḥṇadevānadhivāsanaṃ ca|| (Lal.V.5.25-26)

ดูใน

Sheldon Ivan Pollock, Aspects of Versification in Sanskrit Lyric Poetry, (Connecticut : American Oriental Society, 1977), pp. 24-25.

cf. Whitney., § 125; Müller., § 32-33. etc.

อู เอ เป็นทวิพจน์ แม้หน่วยเสียงที่ตามมาจะเป็นสระกัโมนิยมสนธิ ปาณินกล่าวไว้ว่า

Idūdeddivacanam pragḥyaṃ||

แปลว่าวิกิตักตวิพจน์ที่ลงท้ายด้วยสระ อี อู เอ จัดเป็น ปุรัดกฤหณ (ข้อยกเว้นไม่ทำสนธิ)

รายละเอียดดู

Pāṇini.1.1.11-19;Whitney., §125a.,138;Müller.,§ 42.;Renou., 42.

สนธิในบทที่ 2 ที่เรียกว่าไม่ตรงหลักสันสกฤต เพราะสยวิภक्ति์แล้วยังเรียงชิดติดกัน

ด้วยอิทธิพลฉันทลักษณ์

สันนิษฐานว่าเดิมเป็น **ตฺยฺสึ อาคฺฤหฺมฺยฺ (> อคฺฤหฺมฺยฺ = การรับคำเชิญโดยอาการหนึ่ง) เทวานำ**
อธิวาทสนํ กรณีเห็นได้ชัดว่าผู้แต่งจงใจจะให้เข้ากับฉันทลักษณ์มากกว่าคำนึงถึงรูปวิภक्ति์ในประโยค
เอวารวิกํ ในคำว่า

paśyeta evāvadhikaṃ guṇānvitā
dayā sutā sā janatī ca māyā || (Lal.V.21.9-10)

คำว่า เอวารวิกํ นี้ ulyขของราเช่นทาลล มิตระเป็น เอกา อธิกํ ผู้วิจัยสันนิษฐาน
ว่ารูปที่ประกอบวิภक्ति์สมบูรณ์เป็น **เอว อววิกํ หรือไม่ก็ เอว+ อวธิกา** (อวธิ=ความตั้งใจ,
อวธิกา = ผู้มีความตั้งใจ)

ถ้าเป็นกรณีแรก การสร้างคำก็ไม่ตรงสันสกฤตปาลิมิ เพราะเป็นวิเศษณะของ มาย่า
ถ้าพิจารณาตามไวยากรณ์สันสกฤตปาลิมิ กรณีหลังจะถูกตั้งองกว่า
การที่หน่วยเสียงบางหน่วยหายไป เห็นได้ว่าเป็นด้วยอิทธิพลฉันทลักษณ์ ผู้แต่งวิ
เจตนาจะให้ครบฉันทลักษณ์ จึงตัดทอนหน่วยเสียงบางหน่วยออก

3. ใช้วิธีตัดหน่วยเสียงออกเพื่อหลีกเลี่ยงสนธิหรือสนธิแล้วก็ยังคงรัสสะอีกเพื่อให้ถูกต้อง

ตามฉันทลักษณ์ ได้แก่

สํโพธิสฺตฺตฺเวภิះ ในคำว่า

sabhāgadevaiḥ parivārito ṛṣiḥ |
sambodhisattvebhi mahāyasobhiḥ || (Lal.V.18.25-26)

ฉันทลักษณ์ สยวิสรรคหลัง ฤ (ภิះ) ซึ่งในบริบทที่ภาษาสันสกฤต จะเปลี่ยนวิสรรคเป็น
ร เระพะเป็น สํโพธิสฺตฺตฺเวภิះ รหยาโยภิះ สาเหตุที่ลป เป็นด้วยอิทธิพลทางฉันทลักษณ์ เพราะถ้ามี
วิสรรคเข้ามาจะทำให้เสียงเป็นครุได้

ยฺสโรภิះ ในคำว่า

na trāgatulyakalpāḥ saṃgīti ca apsarobhi saṃvāsah || (Lal.V.26.13)

ฉันทลักษณ์ ตตวิสรรคทั้งไปไม่สนธิ ที่ถูกตามหลักสนธิสันสกฤตเป็น **ยฺสโรภิះ สํวาสะ**
หรือยฺสโรภิสํวาสะ กรณีนี้อาจเป็นด้วยอิทธิพลฉันทลักษณ์ดังกรณีต้น แต่ไม่ใช่ฉันทลักษณ์ระบบ

วรรณพฤติหากอยู่ในระบบมาตรฐานพฤติกรรม

มิตร ชุฎาติชโน ในคำว่า

na ca samkṛte saḥāyā na mitra jñātījano ca parivārāḥ||

(La1.V.26.15)

ใจมากขึ้น วิสัรคท้าย มิตร สันสกฤตปาลิมิจะเป็น โอ แต่ถูกตัดทิ้งไป
สองกรณีต้นนี้ สันนิษฐานว่าเป็นด้วยอิทธิพลระบบมาตรฐานของฉันทที่
นิรุมาน และ อสุตทุธ ในคำว่า

hrīmā vyapatrāpinī dharmacāriṇī
nirmāṇa astabdha acāicalā ca|| (La1.V.20.3)

สันนิษฐานว่า รูปที่ประกอบวิภक्तिเดิมเป็น นิรุมานา อสุตทุธา อจจุลา เพราะมี จ
ศัพท์ควบอยู่ สันสกฤตปาลิมิจะสันธิกันเป็น นิรุมานาสุตทุธาจุลา

กรณีข้างต้นสันนิษฐานว่าลบด้วยอิทธิพลฉันทลักษณะ
สุสุธาศยา ในคำว่า

anye'pi sattvāḥ kapilahvaye pure|
sarve suśuddhāsaya dharmayuktāḥ|| (La1.V.19.11-12)

สุสุธาศย ในประโยคข้างต้นนี้ ลบวิสัรคด้วยอำนาจสันธิ เป็น สุสุธาศยา
ธรมยุกตะ แต่แล้วก็รัสสะจาก อา เป็น อ อีกครั้งหนึ่ง ด้วยอิทธิพลฉันทลักษณะเช่นกัน

ปฐิตตวรุมะ ในคำว่า
athāgaman devasutā maharddhyah|
pratītavartṇa vimalāsriyojjvalāḥ|| (La1.V.5.6-7)

ข้อนี้เป็นเช่นเดียวกับข้อต้น เมื่อสันธิกันแล้วเป็น ปฐิตตวรุมะ แต่หน่วยเสียงสระ อา
ถูกลดไปเป็น อ ด้วยอิทธิพลฉันทลักษณะ

สตตฺวารุโ หิตารุโ มิตรารุโ ในคำว่า

anuśiṣyadhvam mahyam śīlena śrutena cāpramādena |

dānanamasamyemenā sattvārtha hitārtha mitrārthah || (Lal.V.26.25-26)

กรณีนี้ สันสกฤตปาถนิจจะเป็น สตตฺวารุโ หิตารุโ มิตรารุโ

หรือไม่ก็สมาสกันเป็นคำเดียวเป็น สตตฺวารุโหิตารุโमितรารุโ

สันนิษฐานว่าวิภक्ति์หายไปเพราะอิทธิพลฉันทลักษณ์

นิรฺวณคตฺปฺรายน ในคำว่า

mānamadadarpavigatāḥ sadārjavāmandavāśca aśṭhāśca |

nirvāṅgatiparāyāṇa yujyata mārgābhisamayāya || (Lal.V.27.5-6)

เมื่อแจกวิภक्ति์แล้วเป็น นิรฺวณคตฺปฺรายนะ แต่ลบวิสรรคด้วยหน่วยเสียงที่ตามมา

เป็นหน่วยเสียงโชนะแล้วก็กลับรัสสะอีกครั้งหนึ่งด้วยอิทธิพลฉันทลักษณ์

อุปวิษุณฺณ และ อภฺษิ ในคำว่า

tatro'paviṣṭāna abhūṣi cintā |

katamatkulam śuddhasusamprajānam || (Lal.V.18.27-28)

สันนิษฐานว่า คำเต็มของประโยค คือ

tatro'paviṣṭānāḥ abhūṣi cintā ||

เมื่อสนธิกันตามหลักสันสกฤตจึงควรเป็น

tatro'paviṣṭānamabhūṣi cintā ||

แต่ลบไปด้วยอิทธิพลฉันทลักษณ์

4. การแทรกหน่วยเสียงอนุสवार เพื่อสะดวกในการออกเสียง ปรากฏการณ์ ^{นี้} ผู้วิจัย

สันนิษฐานว่าเป็นด้วยความไพเราะทางเสียง มีพบในร้อยแก้วคือ ทดตฺสฺตฺยการสฺย ในประโยคว่า

sudattadānasya sukṛtapūrvayogasya sukṛtādihikārasya dattasatyam-

kārasya... (Lal.V.8.11)

ทั้งนี้ มีตัวอย่างบาลีให้เทียบคัมภีร์อื่น ๆ เช่น ศิลาสมุจจัย ก็มีปรากฏการณ์ทำนองนี้^๕

^๕ ภาษาสันสกฤตผสม ดูรายละเอียดใน BHSGD. I. § 2.74-2.75.

5. ตัววิสรรคท่ายพยางค์หายไปทั้งที่คำนั้นอยู่ท้ายประโยค ได้แก่

วิศาลประชฺญา ในคำว่า

evam hi te devasutā mahātmā|

sambodhisattvāsca visālaprajñā| (Ial.V.21.15-16)

วิสรรคในท้ายประโยคของบาทที่ 2 ที่จริงแล้วไม่จำเป็นต้องลบ เพราะอยู่ในรูปของครุ ทั้งคู่ไม่ว่าจะเป็น-ชฺญา หรือ-ชฺญา สันนิษฐานว่า ผู้แต่งอาจจะพลาดพลั้งในเรื่องกฎของวิสรรค สนิธิ หรือมีฉันทันก็เป็นความบกพร่องของผู้จารหรือผู้ถ่ายทอด

ถ้าจะกล่าวสรุปปรากฏการณ์ในเรื่องสนธิ จะเห็นว่า ภาษาสันสกฤตผสมในลิตวิสรรค ไม่ได้เคร่งครัดดังสันสกฤตปาดิभि มีพบทั้งในร้อยแก้วและร้อยกรอง ชัยนี้เห็นไปได้ว่าผู้เปลี่ยนภาษา เน้นฉันทันที่ ทั้งนี้ ก็คงเพราะเพื่อสะดวกแก่การท่องจำ และแม้ตัววิภักดิ์จะตกหล่นหรือสนธิไม่ต้อง ตามกฎสันสกฤตบ้าง แต่ตัวผู้ท่องจำก็คงรู้ความหมายเด่นชัด จึงไม่เปลี่ยนให้เป็นสันสกฤตในทุกแห่งมุม ต่อเมื่อกาลเวลาผ่านไปจนคัมภีร์ตกทอดสู่ชนรุ่นหลัง เนื่องจากไม่เข้าใจความหมายดังผู้เปลี่ยน ภาษา หรือผู้ท่องจำในระยะต้น จึงสับสนและตีความภาควรรณภาษาเท่าที่มีอยู่ ทำให้อาจตีความแตกต่างกันได้

กรณีลักษณะสนธิไม่ตรงสันสกฤตปาดิभिดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นตัวของคู่ประกอบ 2 ประการ

1. ภาษาที่ใช้สนธิไม่ได้เคร่งครัดดังสันสกฤตปาดิभिมีอยู่แพร่หลาย นอกเหนือจากใน วรรณคดีพุทธศาสนาซึ่งบันทึกด้วยภาษาในลักษณะเดียวกันแล้ว ยังปรากฏมีใช้แม้แต่ในคัมภีร์ พระเวท แสดงว่าสันสกฤตซึ่งไม่เคร่งไวยการณ์ดังสันสกฤตปาดิभिมีใช้แพร่หลายมาเป็นระยะเวลายาวนาน กระนั้น ในช่วงที่เรียบเรียงลิตวิสรรค สันสกฤตปาดิभिก็คงจะแพร่หลายแล้ว ผู้เรียบเรียง ลิตวิสรรคอาจไม่สนใจแต่จะให้ตรงกฎไวยการณ์สันสกฤตปาดิभिอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ในทุกแห่งมุม หรือ อีกรณิ การไม่สนธิในกรณีที่น่าจะสนธิ เป็นลักษณะประการหนึ่งของภาษาปรากฏฤต อาจเป็นได้ว่า

เทียบกับปรากฏฤตใน

Geiger., § 6.3; Pischel., § 75.

จะรับอิทธิพลปรากฏซึ่งอยู่ร่วมสมัย

2. สนิธิเป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสองหน่วยเสียง เมื่ออยู่ติดกัน ในการบันทึกหรือแต่งพุทธาจะ อาจไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญมากนัก เพราะสนธิไม่ได้ทำให้เนื้อความเสีย การบันทึกคำสอนพุทธศาสนาที่มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่เผยแพร่ความคิดเป็นหลัก

ดังนั้น ผู้แต่งหรือถ่ายทอดสืบ ๆ มา ก็อาจจะถือความคิดนี้เป็นแนวในการรวบรวม เพราะจะสนธิหรือไม่สนธิ เนื้อความในประโยคก็ยังคงอยู่ จะตีความได้ยากก็ตรงที่วิภक्ति์หกหล่นเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย